

10

ఆర్థం :- మమనా, జననితల్లివైన, కామాక్షి-కామాక్షిదేవి,
మంజీర-అందెలయందున్న, స్వరత్-పకాశిస్తున్న, అరుణ రత్నంపు
నికర్త్రః-కెంపుల కాంతులచేత, జటాలా-జడలు ధరించినదే, నఖ
జలముల, మధ్య-నడుమ, నిషీదంతీ-నిలచియున్నదే, జగత్తత్రాణం
కర్త్రం-జగద్రక్షణ చేయటకు, నియతం-నియమ పూర్వకంగా, తప
శ్చర్యాం-తపోనిషత్సును, తవ-నీ, చరణ పాఠోజయుగలీ-చరణ కమ
లాలు, ధత్తే-ఆచరిస్తున్నాయి.

టీక - దేవి చరణాలు జగాలను కాపాదేవి. ఆ చరణాలయందున్న
అందెల రత్నకాంతులు, నఖకాంతులు శోభావహాలు. జడదారులు
గంగలో నిలబడి తపస్సు చేస్తున్నట్లు దేవి చరణాలున్నాయని మూక
కవి ఉపాంచాడు.

తులాకోటిద్వంద్వ క్వణిత పణితాభితివచసో
విన్ముం కామాక్షి విస్మయర మహః పాటలితయోః
క్షణం విన్యసేన క్షమిత తమసో రేష్ట లలితయోః
పునీయా న్మార్ఘానం పురహరపురంద్రీ చరణయోః

12

ఆర్థం :- తులాకోటిద్వంద్వ-అందెల, క్వణిత-రవశిచేత, ఫణితా
భితివచసోః - అభయ పాక్యాలను పలుకుచున్న, విస్మయర మహః
పాటలితయోః-ఎర్పిని కాంతులను వెదవల్లుతున్న, లలితయోః-సుకు
మారంగా ఉన్న, పురహరపురంద్రీ చరణయోః-పరమేశ్వరుని ఇల్లా

లైన దేవి చరణాల యొక్క, క్షణం-క్షణకాలం, విన్యాసేన క్షపిత
తమసో:-తమస్యను హరించి, మే-నా, విన్ముం-వంచిన, మూర్ఖ
ను-తలను, పునీయత్త-పాపనం చేయగాక.

టీక - దేవి చరణాలు పావనాలు. ఒక్కసారి మోకరిల్లితే చాలు
అన్న పాపాలు తొలగిపోతాయి. అందువల్ల మూకకవి తన తలపై
క్షణకాలం దేవి చరణాల స్ఫుర్ణను కాంక్షిస్తున్నాడు.

భక్తునకు-ఇష్టదైవం చరణాలు అపేక్షితాలు. "మాతుః స్తనో
వివ శిశో రమ్యతాయ మానో" శిశువనకు స్తన్యపానంలా, భక్తునకు
శ్రీచరణాలు పీవనాధారాలు. ఈ సత్యాన్ని మూకకవి బహురమ్యంగా
ఈ వృత్తంలో చెప్పాడు.

భవనిద్యహ్యాతాం భవనిబిడితేభోయి మమముహః
తమో వ్యామో హోబ్యి స్తవ జనని కామాక్షి చరణో
యమో ర్మాక్షాభిందు స్ఫురణ ధరణా ధూర్ధార్థిజట్టా
కుటీరా శోణాంకం వహతి వపు రేణాంక కలికా॥

అర్పం :- ధూర్ధార్థి జటాకుటీరా - శీవుని జటాకుటీరమందున్న,
ఏణాంక కలికా - చంద్రరేఖ, యయోః-ఏ దేవి చరణమందలి,
లాక్ష్మాభిందు స్ఫురణ ధరణాత్త - లత్తుక చుక్కను ధరించులవలన,
శోణాంకం - ఎర్పాని చుక్కగల, వపుః-తనువును, వహతి-తాలిచి
నది, భవ నిబిడితేభ్యః - సంసారభరితములైన, ముహుః-మాటకీ,
ము-నాకుగల, తమోవ్యామో హోభ్యః - మోహంధకారములనుండి,

జనని-తల్లియైన, భవాని, కామాక్షి, తవ-నీ, చరణో-చరణములు,
ద్రుహ్యాతాం-తప్పించుగాక..

టీక - కామాక్షిదేవి చరణాలయందలి లాక్షోబిందువుపేత శివుని
జడల్లోఉన్న చంద్రరేఖ ఎర్పిని రూపు తాల్చి మనోహరంగా ఉంది.
ఆ దేవీ చరణాలు వాలో నిండియున్న సంపొర వ్యాహోహన్ని తోల
గించాలి.

పవిత్రీకుర్యా ర్షః పదతలభుషః సౌటులర్పుచు
పరాగాన్నే పాపప్రశమన ధురీణాః పర్శవే
కణం లభ్యుం యేషాం నిజశిరసి కామాక్షి విపుల
వలన్నోహ్యతన్యోన్యోహమహామికాంహాధవముఖాః॥

14

అర్పం :- పరశివే-పరశివా, కామాక్షి-కామాక్షిదేవి, ఏషాః -
చలించినవారైన, మాధవముఖాః-ఎష్టువు మొదలైన దేవతలు, నిజ
శిరసి - తమ తలలందు, యేషాం - కామాక్షిదేవి చరణాలయుక్క,
కణం-పరాగకణాన్ని, లభ్యుం - హందుటకు, వలవ్రుః-సంచరించు
చున్నవారై, అహమహామికాం-తొందరహాటును, ఆతన్యోన్నిహో-
ప్రకటిష్టున్నారు, పాపప్రశమనధురీణాః-పాపపరిహాన్నిచేసే, పాటల
రుచః - ఎర్పిని కాంతులుగల, తే-నీ, పదతలభువః-పాదతలము
లందు ఏర్పడిన, పరాగాః - ధూఖలు, నః - మమ్ములను. పవిత్ర
కుర్యాః-పాపనము చేయును.

టీక - నీ చరణ పరాగాన్ని తలపై దాల్చటకు విష్ణు ప్రభృతులు
తహతహలాడుతూ తొందరపాటుతో ప్రతిచోట సంచరిస్తన్నారు.
కామాక్షిదేవి, పాపపరిషారంచేసే నీ పాదధూషలు మమ్ములను పావ
నం చేయాలి సుమా!

బలాకామాలాభి ర్షుఖరుచిమయాభిః పరివృతే
విన్ము స్వర్ణర్థరీ వికచకచ కాలాంబుదకులే
స్నుర్సున్సుకామాక్షి స్నుటదలిత బంధూక సుహృదః
తటిల్లేఖాయంతే తవ చరణపాఠోజ కిరణాః ||

15

అర్థం :- కామాక్షి - కామాక్షిదేవి, స్నుట దఃిత - చక్కగా వికసిం
చిన, బంధూక - మంకెనపూలకు, సుహృదః - తోడైన, తవ - నీ, చరణ
పాఠోజ కిరణాః - చరణ కమలకాంతులు, నఖరుచిమయాభిః - గోళ
కాంతులనే, బలాకామాలాభిః - బేస్సును పక్కల బారులతో, పరివృతే -
ఆవరింపబడినదై, విన్ము - తలలు వంచుకొన్న, స్వర్ణరీ - దేవతా
శ్రీల, వికచకచ - విరిసిన శిరోజములనే, కాలాంబుదకులే - నల్లని
మబ్బులలో, స్నురంతః - ప్రకాశించుచున్నావై, తటిత్ లేఖాయంతే -
మెరుపుతీగల్లా కనిపిస్తన్నాయి.

టీక - దేవీ చరణ కాంతులు మంకెనపూలల్లా ఎర్పినివి. అయినా
గోళ తెల్లని కాంతులనే బెగ్గురు పక్కల బారులతో దేవతాశ్రీల తల
వెండ్రీకల కాంతులనే నల్లని మబ్బులలో మెరుపు తీగల మాదిరి మెరు
స్తన్నాయి. సమస్త దేవతాశ్రీలు దేవికి పాదాభివందనము చేయటం
వల్ల ఆ వై భవము స్నురిస్తుంది.

14

సరాగః సద్వేషః ప్రేస్తమరసరోజే ప్రతిదినం
నిసర్దా ద్వాకామ న్యోబుధజన మూర్ఖాన మధికమ్
కథంకారం మాత్రః కథయ పదపద్మై స్తవ సతాం
సతానాం కామాక్షి ప్రకటయతి కైవల్యసరణీమ్॥

16

అర్థం :- ప్రతిదినం-నిత్యమూ, సరాగః-ఎర్హిగా రాగముకల,
తవ-నీ, పదపద్మైః-పాద కమలము, ప్రేస్తమర సరోజే-వికసించిన
పద్మములయెడ, సద్వేషః-వైరము వహించి, నిసర్దాత్-సహజంగా,
విబుధజన మూర్ఖానం-దేవతల తలాపై, అధికం-అధికముగా, ఆక్రమన్-ఆక్రమించుచు, నతానాం-నమస్కరించు, సతాం-సత్యరుషు
లకు, కైవల్య సరణీమ్-మోక్ష మార్గమును, ప్రకటయతి-చాటుతు
న్నది, మాతః-తల్లి, కామాక్షి-కామాక్షిదేవి, కథంకారం-ఇది ఎలా,
కథయ-చెప్పుము.

టీక - రాగద్వేషాలతో కూడిన నీ పదపద్మము భక్తులకు మోక్ష
మూర్ఖాన్ని ప్రకటిస్తున్నది. ఇది యొట్టో చెప్పవమ్మా! అంటే పద్మాల
కన్న సుందర తరములైన దేవీ చరణాలు మోక్షాన్ని ఇచ్చే దివ్యశక్తి
కలవని పండితార్థం.

జపాలక్ష్మీశోణో జనిత పరమజ్ఞాన నలినీ
వికాస వ్యాసంగో విఫలిత జగజ్ఞాద్వ్య గణమా
మనః పూర్వాదిం మేతిలకయతు కామాక్షి తరసా
తమసౌక్రణ్యదోహీ తవ చరణ పాథోజరమణః ॥

17

అర్థం :- తవ-నీ, చరణ పాథోజరమణః-చరణమను సూర్యుడు,
జపాలక్ష్మీశోణః-దాసాని పువ్వువలె ఎర్పినై, పరమజ్ఞాన-పరమార్థ
జ్ఞానం అనే, నలినీ వికాస వ్యాసంగః-పద్మవికాసాన్ని కూర్చువాడై,
విఫలిత జగత్జాద్వ్య గరిమా - జగత్తునందలి జాద్వ్యాన్ని హరించు
వాడే, తరసా-బలముచేత, తమసౌక్రణ్యదోహీ-చీకటులను పార
ద్రోలుతూ, కామాక్షి-కామాక్షిదేవి, మే-నా, మనః పూర్వాదిం-
మనస్స అనే ఉదయాదిని, తిలకయతు-స్మారించుగాక.

టీక - జ్యోతి స్వరూపుడైన సూర్యుని ధర్మాలన్నీ కామాక్షిదేవి
చరణములకు కలవు. సూర్యుడు చీకటులను పారదోలి పరారథజ్ఞాన
దాయకుడైనట్లు శ్రీచరణాలుకూడా భక్తులకు ఉపాదేయాలు. సూర్యు
పాసనలూ శ్రీచరణ ఉపాసనచే స్నేసి సిద్ధి కలుగుతుంది. మూకకవి తన
మనసు అనే ఉదయాదియందు దేవీ చరణము పొడ చూపాలని కాం
క్షీస్తున్నాడు.

నమసుక్రర్మః ప్రేజన్ మణికటక నీలోపలమహః
పరమోదో రింఖుద్భూః నఖకేరణ పేనైః ధవలితే
స్మృటం కుర్వాణ్య ప్రపబల చలదౌర్వానలశిఖో
వితర్మం కామాక్ష్మీఃసతతమరుణిమ్ముచరణయోః

18

అర్పం :- ప్రేజ్ఞ మణికటక - మెరుస్తన్న రత్నమంజీరాలయం
దల, నీలోపలమహః-ఇంద్రనీలమణల కాంతియను, పయోధో-సము
దీమందు, రింఖదిఖః-వ్యాయాపించుచున్న, నఘకిరఖ పేనే :—గోళ్కుకొంతు
లనే నురువులచేత, ధవతితే తెల్లగావై, ప్రబలచలత్తే—తీవ్రంగా చెల
రేగిన, బౌర్యానలశిఖా — బడబాగ్ని జ్యోలో లనే ఉంహాను, స్ఫూర్తు-
బాగుగా, కుర్యాణాయ-వెల్లడిచేయు, సతతం-ఎల్లప్పుడు, కామక్షేయః
ఎర్పినికాంతిని, నమస్కర్మః-నమస్కరిస్తాం.

టెక్ - కామక్షీదేవి చరణమంజీరాలయందలి ఇంద్రజీలమణాల
కాంతియనే నల్గొన్ని రంగుగల సముద్రమందు, దేవి చరణ వఖ్య కొంతు
లనే తెల్లొన్ని కురువు వ్యాపించగా, శ్రీ చరణములయందలి ఆరుణైమ
బడుబాగి జ్ఞాలగా తోచును. ఆ నివ్యాచరణారుణైమకు నమస్కారం.

దేవీ చరణ స్తుతిని చేస్తున్న మూర్కకటి ఇందు తెలుపు, నలుపు.
ఎరుపు రంగులను వ్రైప్పావించి | తిమూర్త్యత్మకతను ధ్వనింపచేశాడు.

శ్రీవేషోయేత్తాం అలహుం తమః కూపకుహారే
దినోదీశోయేత్తాం మమ హృదయు నోదైజివినే
ఎథోమోయేత్తాం సరస కవితార్తి సరితి
త్వదీయో కోమూక్తి ప్రస్తుతిరథో దేవ చరణే॥